

Η απασχόληση στις κατασκευές

Γενικά –όπως καταγράφεται στη μελέτη του ΙΟΚ– ως βασικά ποιοτικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης στον κατασκευαστικό κλάδο αναγνωρίζονται τα ακόλουθα:

- Ο κλάδος των κατασκευών είναι ετερογενής και κατακερματισμένος και εξαρτάται από πληθώρα διαφορετικών επαγγελμάτων, τα οποία στη διάρκεια υλοποίησης ενός έργου εκτελούν με τη μορφή υπεργολαβίας τμήματα αυτού ή είναι προμηθευτές υλικών.

- Ο κατασκευαστικός κλάδος χαρακτηρίζεται από υψηλή ένταση εργασίας, μεγάλη κινητικότητα του ανθρώπινου δυναμικού (μη εγκατεστημένα επαγγέλματα, αλλά και εποχικό προσωπικό) και αυξανόμενες ανάγκες ενίσχυσης επαγγελματικών δεξιοτήτων (μηχανοί και εξειδικευμένο εργατοτεχνικό δυναμικό), καθόσον εξελίσσεται συνεχώς η τεχνολογία κατασκευών.

- Ο κλάδος απορροφά μεγάλο αριθμό ανθρώπινου δυναμικού με χαμηλό επίπεδο κατάρτισης από τα κατώτατα στρώματα εκπαίδευσης, καθώς και ανειδίκευτους μετανάστες αναγκασμένους να εργαστούν με αμοιβές κατώτερες από τις προβλεπόμενες στις συλλογικές συμβάσεις.

- Η διάρκεια των συμβάσεων εργασίας συνάρθρωσης της κατασκευής ενός έργου και τα ποσοστά εργατικών στυχημάτων είναι κατά κανόνα υψηλά.

- Σε σύγκριση με άλλους κλάδους της οικονομίας αυξάνονται τα επίπεδα αυτοαπασχόλησης, εποχικής εργασίας, μερικής απασχόλησης, κλπ.

- Στον κατασκευαστικό κλάδο σε παγκό-

σμιο επίπεδο, παρατηρείται σημαντικό μέγεθος μη καταγεγραμμένης εργασίας, κυρίως από οικονομικούς μετανάστες.

- Σε περιόδους αυξημένης εργοληπτικής δραστηριότητας, παρατηρείται αυξημένη εισροή εξειδικευμένου και μη, εργατοτεχνικού δυναμικού από όμορες χώρες, με σκοπό την κάλυψη των αναγκών για την υλοποίηση των έργων.

Σχετικά με τα ποσοτικά χαρακτηριστικά, διαπιστώθηκε ότι η συνεχής μεγέθυνση του εγχώριου κατασκευαστικού κλάδου, κατά τα πιο πρόσφατα έτη, συνέβαλε καίρια στη διαχρονική αύξηση του μεγέθους της απασχόλησης στις κατασκευές, αφού η απασχόληση στον κλάδο από 249 χιλιάδες εργαζομένους το 1997, αυξήθηκε κατά 32% προσεγγίζοντας τους 328 χιλιάδες εργαζομένους το 2003 (Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής 4,7%).

Τονίζεται ότι στον αριθμό των απασχολουμένων, υπολογίζονται οι επιστήμονες, οι τεχνικοί υπάλληλοι και το λοιπό εργατοτεχνικό προσωπικό, ενώ δεν περιλαμβάνεται το μελετητικό δυναμικό, το οποίο αριθμεί περίπου 15.000 ενεργούς μελετητές, κατά το 2003.

Διαχρονικά αυξημένο εμφανίζεται και το ποσοστό με το οποίο συμμετέχει η απασχόληση στον κατασκευαστικό κλάδο στη συνολική απασχόληση στην ελληνική οικονομία. Το 1997 οι άμεσα απασχολούμενοι στις κατασκευές αποτελούσαν το 6,5% των συνολικά απασχολουμένων στην Ελλάδα, ενώ κατά το 2003 αποτελούσαν το 8%. Αυτή η εξέλιξη μπορεί να χαρακτηριστεί ως ιδιαίτερα κρίσιμη για τη συνολική εικόνα της ελληνικής οικονομίας, αφού η πορεία της απασχόλησης στον

κατασκευαστικό κλάδο, από το 1999 και μετά, έρχεται σε αντίθεση με την πορεία της απασχόλησης στους υπόλοιπους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, γεγονός που συνεισφέρει και στη συγκράτηση της ανεργίας (από -1% έως -2,6%, στην διάρκεια των τελευταίων ετών)¹.

Ος προς την κατανομή των απασχολουμένων στις κατασκευές εκτιμάται ότι κατά το 2003 το 84,7% του συνόλου των 327.500 άμεσα απασχολούμενων στον κλάδο, δηλαδή, περίπου 277.500 εργαζόμενοι, ήσαν εργατοτεχνίτες και λοιπό βοηθητικό δυναμικό, 15,3%, δηλαδή περίπου 50.000 ήσαν επιστημονικό τεχνικό και λοιπό δυναμικό (μηχανικοί-τεχνικοί πανεπιστημιακής και τεχνολογικής εκπαίδευσης-, εργοδηγοί μέσων τεχνικών σχολών, λογιστές, οικονομολόγοι, νομικοί, γραμματείς, κλπ.) που απασχολούνταν στη διοίκηση, επιβλεψη και διαχείριση ενός τεχνικού έργου.

Απασχόληση ανά ειδικότητα

Από την ανάλυση των βασικών χαρακτηριστικών των απασχολούμενων, διαπιστώθηκε ότι κατά το 2003 απασχολήθηκαν στον κλάδο

I. Σημείωση Σύνταξης: Είναι προφανές ότι η έξοδος στην ανεργία χιλιάδων εργαζομένων στον κατασκευαστικό κλάδο, αυξάνει αντιστοίχως την ανεργία και λειτουργεί καταλυτικά στο σύνολο της οικονομικής και κοινωνικής ζωής της χώρας. Παρά τα περί αντιθέτου επαγγελλόμενα κατά καρούς και εξ υπουργικών χειλέων, ο κατασκευαστικός τομέας παραμένει η βασική παραγωγική κινητήρια δύναμη και όποια απόφαση ή μέτρο λαμβάνεται σε βάρος του, πλήγτει ευθέως τη συνολική οικονομική κατάσταση της Ελλάδας.

των κατασκευών συνολικά 47.500 Διπλωματούχοι Μηχανικοί, εκ των οποίων οι περίπου 15.000 ήσαν μελετητές, οι 8.000 – 9.000 εργαζόμενοι στο δημόσιο τομέα (δημόσια υπηρεσία, ΝΠΔΔ, δημόσια επικείρηση, ΟΤΑ), ενώ οι υπόλοιποι περίπου 23.500 – 24.500 απασχολήθηκαν στην κατασκευή έργων, είτε συμμετέχοντας σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, είτε ασκώντας ελεύθερο επάγγελμα. Εκτιμάται ότι το 50,5% των 47.500 διπλωματούχων μηχανικών που απασχολήθηκαν στον κλάδο των κατασκευών κατά το 2003, είναι Πολιτικοί Μηχανικοί και Αρχιτέκτονες Μηχανικοί, ενώ ιδιαίτερα χαμηλό εκτιμάται το ποσοστό συμμετοχής των Χημικών Μηχανικών, μόλις 1,27%, οι οποίοι στη συντριπτική πλειοψηφία τους, λόγω γνώσεων, απασχολούνται στο μεταποιητικό κλάδο.

Το πλήρους απασχόλησης διοικητικό υπαλληλικό δυναμικό στις κατασκευές ανερχόταν σε, περίπου, 5.000 κατά το 2003, ενώ και σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο ο αριθμός τους είναι σχετικά χαμηλός σε σχέση με αυτόν των συνολικά απασχολούμενων στον κλάδο, γεγονός που αιτιολογείται από την πρακτική που ακολουθείται από τη συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων του κλάδου στην αντιμετώπιση των τεχνικών έργων- και ειδικότερα στα μικρού προϋπολογισμού έργα- όπου η προσοχή στρέφεται στο καθαρά κατασκευαστικό κομμάτι και λιγότερο σε αυτό της διοίκησης - διαχείρισής του (project management). Επίσης, δε θα πρέπει να διαφεύγει το γεγονός ότι μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων είναι πολύ μικρού μεγέθους, γεγονός που συνεπάγεται ότι εκ των πραγμάτων δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν στα αυξημένα λειτουργικά κόστη που προκαλεί η επί μονίμου βάσης στελέχωση διοικητικο-οικονομικών τμημάτων στις επιχειρήσεις τους. Αυτό το χαρακτηριστικό, συνδυαζόμενο με την έντονη κυκλικότητα της κατασκευαστικής δραστηριότητας, οδηγεί τη συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων στη χρήση εξωτερικών συνεργατών για τέτοιας μορφής υπηρεσίες (νομικοί, λογιστές, οικονομολόγοι) και διατηρούν το ελάχιστο δυναμικό που απαιτείται.

Σχετικά με την κατηγορία των Πτυχιούχων Μηχανικών αποφοίτων ΤΕΙ, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΙΟΚ, στον εγχώριο κατασκευαστικό κλάδο απασχολήθηκαν κατά το 2003, περίπου 12.500 εργαζόμενοι, περίπου οι μισοί δηλαδή, από τους 26.000 ενεργούς αποφοίτους ειδικοτήτων Μηχανικών Τεχνολογί-

κής Εκπαίδευσης. Εκτιμάται ότι οι 3.000-4.000 εξ αυτών εργάστηκαν στο δημόσιο τομέα (δημόσια υπηρεσία, ΝΠΔΔ, δημόσια επικείρηση, ΟΤΑ), ενώ οι υπόλοιποι 8.500 - 9.500 απασχολήθηκαν στην κατασκευή έργων, είτε ως εργαζόμενοι σε ιδιωτικές επιχειρήσεις, είτε σασκώντας ελευθέριο επάγγελμα. Οι πιο συχνές ειδικότητες Μηχανικών Τεχνολογικής Εκπαίδευσης στον εγχώριο κατασκευαστικό κλάδο είναι αυτές των Δομικών Έργων, του Ηλεκτρολόγου, του Ηλεκτρονικού, του Μηχανολόγου, των Έργων Υποδομής και του Τοπογράφου Μηχανικού.

Αναφορικά με την τελευταία και πιο πολυπληθή κατηγορία απασχολουμένων στον κλάδο, τους Εργατοτεχνίτες, κατά το 2003 ανέρχονταν σε 277.500 εργαζομένους, αποτελώντας το 84,7% των συνολικά απασχολούμενων στον κλάδο, αυξημένοι, δηλαδή, κατά 19,7%, σε σχέση με το 1997 (231.856 εργαζόμενοι - 93,1% του συνόλου). Τα πολύ αυξημένα ποσοστά συμμετοχής αυτής της κατηγορίας απασχολουμένων στο συνολικό μέγεθος της απασχόλησης στον κατασκευαστικό κλάδο, ουσιαστικά υποδηλώνει ότι η διαχρονική εξέλιξη του μεγέθους των εργατοτεχνίτων διαμορφώνει και τη διαχρονική εξέλιξη του συνόλου των απασχολουμένων. Από την εξέταση της διαχρονικής εξέλιξης της κατανομής του εργατοτεχνικού προσωπικού παρατηρούνται φαινόμενα απότομης μείωσης ή αύξησης των μεγεθών κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, γεγονός που κρίνεται ως βασικό χαρακτηριστικό του κλάδου, αφού οφείλεται στην εύκολη και συχνή είσοδο και έξοδο εργαζομένων, στη μη καταγεγραμμένη εργασία, καθώς και στην κάλυψη αναγκών για τις ανάγκες των έργων από οικονομικούς μετανάστες μη καταγεγραμμένους στα επίσημα στοιχεία της Πολιτείας.

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

Ο εγχώριος κατασκευαστικός κλάδος, σε όλη τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, μεγεθυνόταν, με συνέπεια να σημειώνει, κατά τα πιο πρόσφατα έτη, επίπεδα δραστηριότητας που δεν είχε πετύχει για πάνω από 25 χρόνια. Είναι αξιοσημείωτο ότι αυτή η εξέλιξη οφείλεται τόσο στη μεγέθυνση του κλάδου των δημοσίων έργων, όσο και στη συνεχή άνοδο της ιδιωτικής οικοδομικής δραστηριότητας. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι η διαχρονική εξέλιξη

του προϊόντος του κλάδου κατέγραψε δύο διαφορετικούς ρυθμούς μεγέθυνσης: ολοένα και υψηλότεροι ως και το 2000, ολοένα και η πιότεροι κατά τα πιο πρόσφατα έτη, χαρακτηριστικό που ισχύει και εάν εξεταστούν χωριστά τα δημόσιας χρηματοδότησης τεχνικά έργα και η ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα- τουλάχιστον όπως αυτή μετριέται βάσει της διαχρονικής εξέλιξης του όγκου που αντιστοιχεί στις εκδιδόμενες οικοδομικές άδειες.

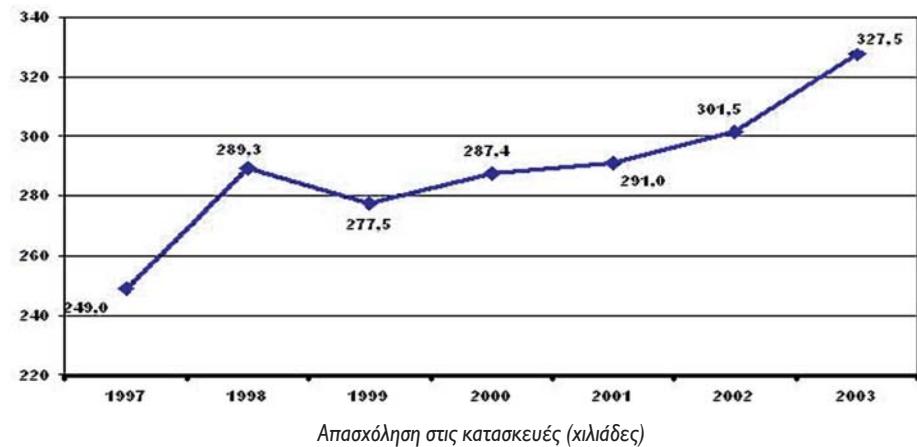
Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά, συνδυαζόμενα, υποδεικνύουν ότι ο εγχώριος κατασκευαστικός κλάδος έχει φτάσει σε υπερεκμετάλλευση των παραγωγικών του δυνατοτήτων, ουσιαστικά έχει ήδη περιέλθει σε σημείο καμπής αναφορικά με την εγχώρια αγορά –τα 4,4 δισ. ανεκτέλεστο των 25 εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών επιχειρήσεων του κλάδου κατά το Σεπτέμβριο του 2004, σαφώς το υποδεικνύουν- λαμβάνοντας υπόψη τις δεδομένες συνθήκες ζήτησης που έχουν εμφανιστεί τώρα πλέον.

Εάν στο ανωτέρω συμπέρασμα προστεθούν και οι υπόλοιποι παράγοντες που δρουν αρνητικά στην ανάπτυξη του τομέα (καθυστέρηση υλοποίησης των έργων του Γ' ΚΠΣ, υψηλότατη- ποσοστιαία- εξάρτηση των εσόδων των μεγαλύτερων εταιρειών του κλάδου από τα δημόσιας χρηματοδότησης έργα, ελάχιστες ουσιαστικές προσπάθειες δραστηριοποίησης των ελληνικών επιχειρήσεων σε αγορές εξωτερικών χωρών, προβλήματα και καθυστερήσεις στα ζητήματα της κατασκευής τεχνικών έργων με αυτο/συγχρηματοδότηση, κακεκτική ανάπτυξη της εγχώριας αγοράς real estate), τότε οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές του εγχώριου κατασκευαστικού κλάδου φαντάζουν μάλλον δυσοίωνες, υπογραμμίζεται στη μελέτη του ΙΟΚ.

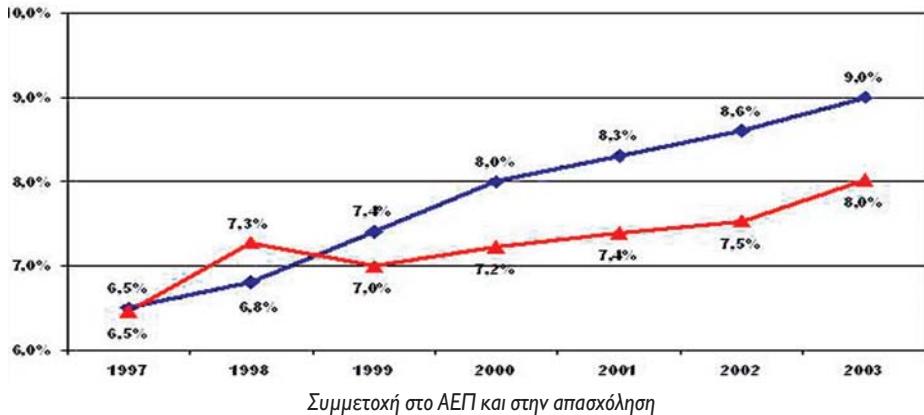
Δράσεις & Προτάσεις

Η αντιμετώπιση αρνητικών φαινομένων (ραγδαία μείωση στο μέγεθος της απασχόλησης και πτωχεύσεις επιχειρήσεων) και η ένδοση από τη διαφαινόμενη κρίση μπορεί να προκύψει από την εγρήγορση και την ανάληψη δράσεων τόσο από τον επιχειρηματικό κόσμο, κυρίως, όσο και από την Πολιτεία, δευτερευόντως.

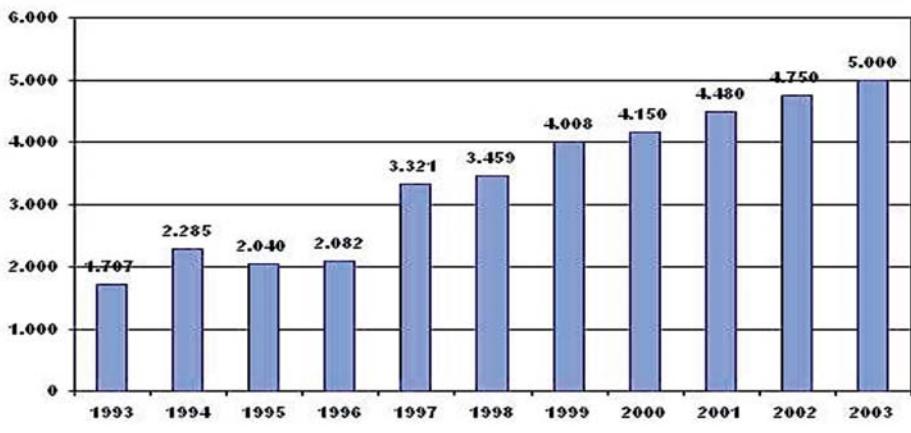
Στο πλαίσιο αυτών των εξελίξεων θα έπρεπε να είχε αρχίσει από καιρό ο προβληματισμός των κατασκευαστών σχετικά με το επι-

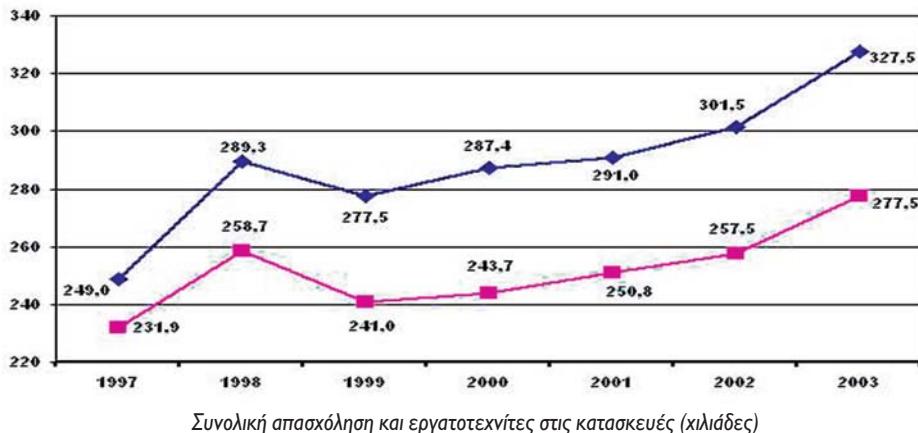
Απασχόληση στις κατασκευές (χιλιάδες)

Συμμετοχή στο ΑΕΠ και στην απασχόληση

Διοικητικό - υπαλληλικό προσωπικό στις κατασκευές

χειρηματικό περιβάλλον που διαμορφώνεται στην εγκώρια αγορά, με στόχο τη μακροπρόθεσμη και βιώσιμη ανάπτυξη του κλάδου. Φαίνεται ότι σταδιακά τόσο στην εγκώρια κατασκευαστική αγορά, όσο και στο σύνολο των εμπλεκόμενων φορέων (κατασκευαστές, μελετητές, υπηρεσίες, πιστωτικά ιδρύματα, κλπ.) έχουν αρχίσει και εμφανίζονται νέες έννοιες όπως: η βιώσιμητη και η ανταποδοτικότητα των εκτελούμενων έργων, η προσέλκυση ιδιωτικών κεφαλαίων, οι συμμαχίες με πιστωτικά ίδρυματα και η δημιουργία ισχυρών φορέων χρηματοδότησης, η ανάληψη εγγυήσεων και υψηλού βαθμού κινδύνων, η κατασκευή και εκμετάλλευση έργων όλων των κατηγοριών και βαθμίδων, μέσω σύναψης μακροχρόνιων συμβάσεων με το Δημόσιο, κλπ.

Οι ανωτέρω έννοιες (πολιτικές και πρακτικές) ως σήμερα –τονίζεται στη μελέτη του ΙΟΚ– έχουν απασχολήσει έναν εξαιρετικά μικρό αριθμό επιχειρήσεων του κλάδου και συγκεκριμένα ορισμένες από τις επιχειρήσεις της 7ης τάξης του ΜΕΕΠ, οι οποίες τα τελευταία χρόνια έχουν αρχίσει σταδιακά να επαναπροσδιορίζουν τον επιχειρηματικό τους σχεδιασμό, διαβλέποντας ότι η κατασκευαστική αγορά μεταβάλλεται και κατευθύνεται σε μία εντελώς διαφορετική επιχειρηματική προσέγγιση.

Παράλληλα, η οργανωμένη έξοδος των κατασκευαστικών επιχειρήσεων εκτός της εγκώριας αγοράς αποτελεί κομβικό σημείο για τη βιώσιμη ανάπτυξη του κλάδου, ωστόσο η δομή και η οργάνωσή της εξακολουθεί να παραμένει στα ίδια επίπεδα με αυτά της προηγούμενης δεκαετίας.

Οι μείζον πρόβλημα αναδεικνύεται η ικανότητα και η ετοιμότητα του κλάδου και των μελετητικών - κατασκευαστικών επιχειρήσεων να ανταποκριθούν στις νέες τάσεις και τα δεδομένα με τη μεταβολή του επιχειρηματικού σχεδιασμού σε νέες αγορές και τομείς δραστηριοτήτων με την ανασυγκρότηση και εκσυγχρονισμό της δομής και της οργάνωσής τους. Η όποια καθυστέρηση ή αδυναμία προσαρμογής των μελετητικών - κατασκευαστικών επιχειρήσεων στο νέο περιβάλλον καθιστά ακόμα εντονότερο το πρόβλημα της απασχόλησης στον κλάδο.

Κρίσιμη παράμετρος σε μία πολιτική δράσεων και μέτρων για την αντιμετώπιση της ύφεσης στην παραγωγική δραστηριό-

τητα του κλάδου και την ανταπόκρισή του στις νέες απαιτήσεις που δημιουργούνται στο επιχειρηματικό περιβάλλον -με τις αντίστοιχες θετικές επιπτώσεις για τη διατήρηση υψηλών μεγεθών απασχόλησης- είναι, όπως άλλωστε έχει επισημανθεί από ειδικές μελέτες και εμπειρογνώμονες, η αποφασιστική στροφή των κατασκευαστικών επιχειρήσεων σε επενδυτικές δαπάνες εκσυγχρονισμού, με έμφαση στο ανθρώπινο δυναμικό, ώστε η συνεχής εξειδίκευση και τα επαγγελματικά προσόντα να είναι σε θέση να παρέχουν βελτιωμένη ποιότητα, αυξημένη παραγωγικότητα και υψηλότερη απόδοση σε σχέση προς την αμοιβή.

Σε αυτήν την κατεύθυνση επισημαίνεται η σημασία του σχεδιασμού και της έγκαιρης υλοποίησης προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης σε όλα τα επίπεδα απασχολουμένων, ώστε να αναβαθμίζεται συνεχώς το επίπεδο των επαγγελματικών προσόντων και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, ενώ συνεχώς εντεινόμενη πρέπει να είναι και η προσαρμογή του δυναμικού στη μεταβαλλόμενη τεχνολογία, αναφέρεται στη μελέτη του ΙΟΚ.

Επιμορφωτικές ανάγκες απασχολουμένων

Από την έρευνα ερωτηματολογίων που διεξήχθη με σκοπό την ανάδειξη των επιμορφωτικών αναγκών των απασχολουμένων στον κατασκευαστικό κλάδο, προέκυψε αδυναμία εκτίμησης αυτών των αναγκών για τον ιδιωτικό τομέα –λόγω μη ανταπόκρισής του στα ερωτηματολόγια. Τα συμπεράσματα, όμως, που αναδύονται από την ανάλυση των απαντήσεων των φορέων του δημοσίου τομέα, δείχνουν ξεκάθαρα ότι οι απασχολούμενοι στον κλάδο – ανεξαρτήτως ειδικότητας – υπολείπονται σε πολλά από τα προταθέντα αντικείμενα επιμόρφωσης. Αυτό το γεγονός συνδυάζομενο με τη συγκυρία της συνεχούς κορύφωσης της κατασκευαστικής δραστηριότητας επιβάλλει την άμεση ενεργοποίηση των θεσμικών υπευθύνων με κατεύθυνση την απίτηξη πολιτικής κεντρικής αντιμετώπισης των ζητημάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης στον κλάδο.

Συνοπτικά, αναφέρεται ότι στον Τομέα Πα-

ραγωγής Τεχνικών Έργων, όσον αφορά τους φορείς του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα εκτιμάται ότι απασχολούνται 20.883 άτομα, εκ των οποίων οι 6.972 είναι Διπλωματούχοι Μηχανικοί (33,4%), οι 1.756 είναι απόφοιτοι άλλων ΑΕΙ (8,4%), οι 2.889 είναι απόφοιτοι ΤΕΙ (13,8%) και οι υπόλοιποι 9.266 είναι οι υπόλοιποι απασχολούμενοι (44,3%).

Από τη γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού προκύπτει σημαντική συγκέντρωση των απασχολουμένων στον τομέα παραγωγής τεχνικών έργων του Δημοσίου στην Περιφέρεια της Αττικής (8.645 απασχολούμενοι 41,4%), ενώ ακολουθεί η Περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας (3.253 απασχολούμενοι 15,6%). Εκτιμάται ότι οι 20.883 εργαζόμενοι ασκούν 29.118 αντικείμενα δραστηριότητας (1,4 κατά μέσο όρο) και έχουν 161.958 ανάγκες επιμόρφωσης (7,6 επιμορφωτικές ανάγκες ανά φυσικό πρόσωπο και 5,6 επιμορφωτικές ανάγκες ανά αντικείμενο δραστηριότητας, κατά μέσο όρο).

Τη μεγαλύτερη ζήτηση εμφανίζουν τα θέματα: Επίβλεψη Έργων Κατασκευής (5,0%), Θεσμικό Πλαίσιο Κατασκευής Δημοσίων Έργων (4,6%), Παραλαβή Έργου (4,5%), Πληροφορική στα Τεχνικά Έργα (4,4%), Προδιαγραφές Έργων και Υλικών (4,4%). Μικρότερη ζήτηση από τις θεματικές κατηγορίες εμφανίζουν τα θέματα: Συμβάσεις Παραχώρησης (1,9%) και Αυτοχρηματοδότηση Δημοσίων Έργων (2,2%), ενώ δεν υπάρχει θεματικό αντικείμενο με μηδενική ζήτηση. Υψηλότερη ζήτηση από τα ειδικά και νέα προτεινόμενα θέματα εμφανίζουν τα εξής: Μελέτη και Κατασκευή Σηράγγων και Γεφυρών, Κυκλοφοριακή Τεχνική, Κτηματολόγιο και Εξοπλισμός – Σήμανση Οδών.

Ένα γενικό συμπέρασμα που προκύπτει από τη μελέτη του ΙΟΚ και καταγράφεται από το μελετητή είναι ότι η μείωση του αντικειμένου των δραστηριοτοιούμενων επιχειρήσεων στον κλάδο αναδειχθήκε ως η κύρια αιτία των οξυμένων προβλημάτων απασχόλησης που προκύπτουν σήμερα. Κατά συνέπεια, οι τρόποι αντιστροφής αυτής της προοπτικής για τις επιχειρήσεις, ουσιαστικά υποδεικνύουν και τις μεθόδους αντιμετώπισης των προβλημάτων απασχόλησης.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: Ο κατασκευαστικός κλάδος τη δεκαετία 1994-2004